

Vosy je lepší nedráždit

„Mně se vyplácí zůstat v klidu, a pokud je vos víc, klidně poodejít o kousek dál. A samozřejmě nejíst a nepít v jejich blízkosti sladké věci, radši si počkat a najíst se někde jinde. Nechtějí nás ztrestat žihadlem, jen jsou pološilené z toho, že jim chybí cukr,“ vysvětluje entomolog **Robert Tropek** z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a Biologického centra Akademie věd ČR.



› Včela je v naší kultuře symbolem užitečnosti, protože nám dává med a opyluje rostliny. Vosy naopak považujeme za představitele toho nejotravnějšího neužitečného hmyzu. Jak je to doopravdy s opylováním, a tedy prospěšností pro okolní biosféru?

Včela samozřejmě není zcela jediným opylovačem, jak to možná někdo vnímá. Opylovačů jsou na světě stovky tisíc, možná miliony druhů a u nás to jsou rozhodně tisíce druhů hmyzu.

Kromě včely medonosné, která je ostatně jen jedním druhem včely z asi šesti set, u nás opylují také stovky druhů motýlů, stovky druhů brouků a stovky druhů dvoukřídlého hmyzu neboli much, některé mravenci nebo třeba právě vosy. Včela medonosná tedy rozhodně není sama.

› Není tak náš stereotyp plné včeličky a otravných vos a much trochu sebestředný?

Tak jednoduché to v případě pochopitelně nikdy není a ani být nemůže. Co se týče opylování, ve skutečnosti to ani se včelou medonosnou tak slavné není. Jedná se o vyšlechtěný druh, žijící s člověkem už mnoho tisíc let.

Dá se říct, že původní, divoké včely medonosné jsme už vyhubili, a ty, které dnes chováme, jsou domestikovaná zvířata, která jsme si vyšlechtili tak, aby opylovala některé naše kulturní plodiny. V tom je tedy tato včela užitečná, ale co se týče divoce rostoucích druhů rostlin, z těch zhruba tří tisíc

„Zčásti má negativní pověst zaslouženě, protože nás přece jenom v létě otravuje, je schopná nás bodnout a řadě lidí to může způsobit vážné zdravotní problémy.“

druhů, co u nás roste, jich efektivně opyluje sotva nějakých dvacet, třicet procent.

U nějakých dalších pár desítek procent je sice opylovačem, ale zdaleka ne tím nejefektivnějším; opyluje je jen tak trochu, ale spíše konzumuje jejich květní odměny. A pak jsou u nás další druhy rostlin, které včela medonosná neopyluje vůbec, naopak jim jen vykrádá květní odměny, čímž vlastně snižuje

jejich reprodukční úspěšnost, protože jejich vlastní efektivní opylovači už nemají důvod květy bez nektaru navštěvovat.

Abych to shrnul: včely jsou prospěšné tím, že opylují část rostlin a dávají nám med, ovšem nejsou zdaleka tak výjimečné, jak si většina lidí myslí.

› Zlá vos je v našem chápání protikladem dobré včely. Může být i něčím užitečná?

Zčásti má negativní pověst zaslouženě, protože nás přece jenom v létě otravuje, je schopná nás bodnout a řadě lidí to může způsobit vážné zdravotní problémy, být se to stává zřídka. Na druhou stranu se zapomíná na velmi pozitivní roli vos v ekosystému.

Opylují sice jen pár druhů rostlin, ale jsou velmi významní a efektivní predátoři jiných druhů hmyzu, zejména škůdců. A to hlavně v době, když jsou tyto škůdci přemnožení. Likvidují jejich housenky a larvy, loví mšice. Jejich přínos je v tomto ohledu ohromný. Navíc jsou takovými uklízeči ekosystému, protože kromě hmyzu konzumují i uhynulé živočichy.

› Co dělat, nebo spíše nedělat, abychom ze setkání s vosami vyvázli bez žihadla?

To se strašně těžko radí, protože každý máme nějakou osobní zkušenost. Moje závěry jsou také založené na osobní zkušenosti. Podle mě nejvíc funguje zůstat v klidu, maximálně opatrně odehnat, ale hlavně nedělat prudké pohyby, neutíkat a podobně, protože to vosu ještě víc rozdráždí. Ona samozřejmě neví, kdo jsme, a že jí nic nechceme udělat, takže jakmile po ní začneme šermovat, může nás bodnout.

› Kdy vás naposledy vaše oblíbenky poštipaly?

Osobně jsem vosí žihadlo nedostal už několik let, a to přesto, že s vosami manipuluji i v rámci svého výzkumu. Asi mám štěstí. Moje manželka, která není tak trpělivá jako já a neustále se po nich ohání, má s nimi mnohem větší problémy. Když jsme třeba spolu a dáváme si nanuk, ona vyskočí, začne mávat rukama a utíkat, vosy se pochopitelně soustředí na ni a mě nechají na pokoji.

Chápu ovšem i to, že když kolem malého dítěte létají vosy, je těžké zůstat klidný a člověk prostě něco udělat musí, protože má o něj strach. V tomto případě je dávat rady značně ošemetné. ■